

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชา
เศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชา
เศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรวิชาสังคัมศึกษา พุทธศักราช 2524
ในด้านต่าง ๆ คือไปนี้

- 1.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 1.2 เนื้อหาวิชา
- 1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 1.4 การใช้สื่อการสอน และแหล่งวิชาการ
- 1.5 การวัดและประเมินผล

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์
ระหว่างครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน

3. เพื่อ เปรียบเทียบความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์
ระหว่างครูสังคัมศึกษาที่มีพื้นฐานความรู้ทาง เศรษฐศาสตร์ต่างกัน

ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรของการวิจัยครั้งนี้คือ ครูสังคัมศึกษาที่สอนวิชา เศรษฐศาสตร์ระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จำนวน 140 โรงเรียน ละ 1 คน รวมตัวอย่างประชากร 140 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง
แบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 132 ชุด

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 1 ชุด โดยได้แนวคิดจากการศึกษาหนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัย และการสัมภาษณ์ครูสังคัมศึกษาที่สอนวิชา เศรษฐศาสตร์ และศึกษานิเทศก์ ในเขตกรุงเทพมหานคร แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ เป็นแบบตรวจคำตอบ (Check - list) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) และแบบปลายเปิด (Open end) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูสังคัมศึกษาที่สอนวิชา เศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 10 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาศึกษา โรงเรียนสตรีวิทยา โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม โรงเรียนนนทรีวิทยา โรงเรียนสวนกุหลาบ โรงเรียนพุทธจักรวิทยา ซึ่งไม่ใช่ตัวอย่างประชากรจริงของการวิจัยแล้วนำมาปรับปรุง เพื่อใช้กับตัวอย่างประชากรจริงที่สุ่มไว้ คือครูสังคัมศึกษาที่สอนวิชา เศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 140 คน จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปให้ครูสังคัมศึกษาที่สอนวิชา เศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 140 ชุด ได้รับคืน 132 ชุด คิดเป็นร้อยละ 94.29 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าที (t - test)

สรุปผลการวิจัย

เกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูสังคัมศึกษาที่สอนวิชา เศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 132 คน เป็นชาย 77 คน หญิง 55 คน ส่วนใหญ่มีอายุ 31 - 35 ปี ครูส่วนใหญ่มีวุฒิสอนสูงสุดระดับปริญญาตรี ในสาขาวิชา เอกสังคัมศึกษา และมีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่เคยศึกษาเกี่ยวกับ เศรษฐศาสตร์ในระดับปริญญาตรี 2 รายวิชา และเคยได้รับการอบรมความรู้ทาง เศรษฐศาสตร์เพิ่มเติมเพื่อประกอบการสอน จำนวนคาบที่ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่สอนในหนึ่งสัปดาห์คือ 15 - 19 คาบ สาเหตุที่สอนวิชา เศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่สมัครใจสอนเอง เพราะได้ศึกษาวิชานี้มาอย่างเพียงพอ สำหรับวิชา เลือกที่เป็นวิชา เศรษฐศาสตร์นั้นครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่ไม่สอนทั้ง 2 รายวิชา

เกี่ยวกับความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชา
เศรษฐศาสตร์ สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชา เศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ปรากฏว่า ครูสังคัมศึกษามีความคิดเห็นว่า สิ่งที่เป็นปัญหามากคือ การตั้งวัตถุประสงค์ของบทเรียน
ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทำได้ยาก การสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในแต่ละ
บทเรียนทำได้น้อย วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเขียนไว้กว้างเกินไปไม่เหมาะสมกับเวลาเรียน
นักเรียนไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการ เรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ทำให้การ เรียนการสอน
ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

เมื่อ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์การสอนระหว่าง 1 - 5 ปี
กับครูที่มีประสบการณ์การสอน ตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป เกี่ยวกับปัญหาด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
ปรากฏว่า ครูทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็น แตกต่างกัน

เมื่อ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมกับครูที่ได้รับการฝึกอบรม
เพิ่มเติม เพื่อการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ เกี่ยวกับปัญหาด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ปรากฏว่า
ครูทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

2. ปัญหาด้านเนื้อหาวิชา เศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูสังคัมศึกษามี
ความคิดเห็นว่าเป็นปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้คือ เนื้อหาวิชามีรายละเอียดมากเกินไปเมื่อเปรียบ
เทียบกับ เวลาและหน่วยการเรียนที่กำหนดไว้ตามหลักสูตร เนื้อหาวิชา เศรษฐศาสตร์ เน้นความรู้
ด้านทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติยากแก่การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เนื้อหาวิชา เศรษฐ-
ศาสตร์ไม่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและสังคมในปัจจุบัน ส่วนวันที่ใช้ใน
หนังสือแบบ เรียนทำให้ เนื้อหามีลักษณะ เข้าใจยาก หนังสือเรียนวิชา เศรษฐศาสตร์ขาดการยก
ตัวอย่างที่จะช่วยให้นักเรียน เข้าใจ เนื้อเรื่องเกี่ยวกับ เศรษฐกิจดีพอ นอกจากนั้นครูสังคัมศึกษา
ที่สอนวิชาสังคัมศึกษา 504 ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่อง การเงิน การธนาคาร และ
การคลัง เบื้องต้น เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศและการรวมกลุ่มทาง เศรษฐกิจ สำหรับ เนื้อหา
วิชา ส 061 (รายได้ประชาชาติ) ครูสังคัมศึกษา ยังขาดความรู้ความ เข้าใจในเนื้อหาวิชา
ทุก ๆ เรื่อง และเนื้อหาวิชา ส 062 (การเงิน การคลัง และการธนาคาร) ครูสังคัมศึกษา

ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประสานงานด้านการเงินและการคลังของประเทศไทย
ปัญหาสำคัญทางด้านการเงินและการคลังของไทยในปัจจุบัน

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์การสอนระหว่าง 1 - 5 ปี
กับครูที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป เกี่ยวกับปัญหาด้านเนื้อหาวิชา ปรากฏว่าครู
ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมกับครูที่ได้รับการ
ฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ เกี่ยวกับปัญหาด้านเนื้อหาวิชา ปรากฏว่า
ครูทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

3. ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ครูสังคมศึกษามีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหามากในประเด็นต่อไปนี้คือ การจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนที่กำหนดไว้ทำได้ยาก ครูไม่
สามารถจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของวิชา เศรษฐศาสตร์ ครูไม่สามารถ
เลือกกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจต่อบทเรียน การสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบ
สืบสอบ (Inquiry) สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ ทำได้ยากเพราะครูและนักเรียนมีความ
เคยชินกับการสอนแบบบรรยาย การสอน เศรษฐศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ (Concept)
ทาง เศรษฐศาสตร์ทำได้ยาก การใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับ
บทเรียนทำได้ยาก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ทำได้ยาก
การเรียนการสอนโดยใช้แหล่งความรู้จากชุมชนมาประกอบการเรียนการสอนทำได้น้อย การ
สอดแทรกความรู้ทาง เศรษฐศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรทำได้น้อย ขาดความร่วมมือ
จากผู้บริหาร คณะครู อาจารย์ และนักเรียน ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ขาดความร่วมมือ
จากผู้ปกครองนักเรียนในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การทัศนศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์การสอนระหว่าง 1 - 5 ปี
กับครูที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป เกี่ยวกับปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ ปรากฏว่าครูทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมกับครูที่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม เพื่อการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ เกี่ยวกับปัญหาด้านการการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ ปรากฏว่าครูทั้งสองมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

4. ปัญหาการใช้สื่อการสอนและแหล่งวิชาการในการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูสังคมีความคิดเห็นว่า เป็นปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้คือ โรงเรียนไม่มีอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์อย่างเพียงพอ ครูขาดคู่มือและเอกสารประกอบการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ โรงเรียนขาดแคลนสื่อการสอนด้านโสตทัศนศึกษา เช่น สไลด์ เทป ภาพยนตร์ ฯลฯ สภาพห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้สื่อการสอนบางชนิด เช่น ประเภทเครื่องฉาย และเครื่องเสียง ครูมีความรู้และทักษะไม่เพียงพอในการสร้างสื่อการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการสอนทำได้ยากเพราะมีเวลาจำกัด แหล่งวิชาการเพื่อการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ในชุมชนมีไม่เพียงพอ ห้องสมุดมีเอกสารเพื่อการศึกษาค้นคว้าประกอบการเรียนการสอนไม่เพียงพอ หนังสือ วารสาร และเอกสารที่เกี่ยวข้องทางด้านเศรษฐศาสตร์ในห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นวิชาการระดับสูง ยากเกินวัย และสติปัญญาของนักเรียนที่จะเข้าใจ หนังสือแบบเรียนอ่านแล้ว เข้าใจยากเพราะผู้เขียนเป็นนักเศรษฐศาสตร์ระดับสูงภาษาที่ใช้ก็ยากเกินวัยและสติปัญญาของผู้เรียน ผู้เขียนผู้เขียนอธิบายคำนิยามศัพท์ คำอธิบายศัพท์ในแบบเรียนไว้น่ายากแก่การเข้าใจของนักเรียน มีเวลาจำกัด ทำให้การออกไปใช้แหล่งวิชาการของชุมชนเพื่อประกอบการเรียนการสอน วิชา เศรษฐศาสตร์ไม่เพียงพอ ไม่ได้รับความร่วมมือจากแหล่งวิชาการ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอนประกอบการเรียนการสอน โรงเรียนขาดครูที่ได้รับการเตรียมตัวให้สามารถสอนวิชา เศรษฐศาสตร์โดยตรง โรงเรียนขาดวิทยากรในชุมชนที่มีความสามารถในการให้ความรู้ทางวิชา เศรษฐศาสตร์

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์การสอนระหว่าง 1 - 5 ปี กับครูที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป เกี่ยวกับปัญหาด้านการใช้สื่อการสอนและแหล่งวิชาการ ปรากฏว่า ครูทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมกับครูที่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม เพื่อการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ เกี่ยวกับปัญหาด้านการใช้สื่อการสอนและแหล่งวิชาการ ปรากฏว่าครูทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

5. ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลด้านการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูสังคมศึกษามีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหามากในเรื่องต่อไปนี้คือ การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของบทเรียนแต่ละบททำได้ยาก ครูไม่สามารถวัดและประเมินผลได้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การวัดพัฒนาการทางด้านพฤติกรรมและเจตคติของนักเรียนทำได้ยาก การแบ่งสัดส่วนของคะแนนในการวัดและประเมินผลภาคความรู้และภาคปฏิบัติให้เหมาะสมทำได้ยาก ครูวัดและประเมินผลเน้นความรู้ความจำของนักเรียนมากกว่าการปฏิบัติทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การสร้างแบบทดสอบที่เหมาะสมเพื่อวัดพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ทำได้ยาก การวัดและประเมินผลโดยการสังเกตพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรมในห้องเรียนทำได้ยากเพราะมีเวลาจำกัด การวัดผลจากการสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่สอบไม่ผ่านจุดประสงค์ของหลักสูตรทำได้ยากเพราะมีเวลาไม่เพียงพอ การวัดและประเมินผลโดยการสังเกตนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรทำได้ยาก การประเมินผลการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนทำได้ยาก

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์การสอนระหว่าง 1 - 5 ปี กับครูที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป เกี่ยวกับปัญหาด้านการวัดและประเมินผลปรากฏว่า ครูทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมกับครูที่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ เกี่ยวกับปัญหาด้านการวัดและประเมินผล ปรากฏว่าครูทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

เกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ สรุปได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรคือ ควรกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้ชัดเจน กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้เหมาะสมกับเวลาและหน่วยการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาด้านเนื้อหาวิชาคือ ควรกำหนดเนื้อหาวิชา เวลาเรียน และหน่วยการเรียนรู้ให้เหมาะสม ควรปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน และควรอบรมเพิ่มเติมความรู้ด้านเนื้อหาวิชาแก่ครูผู้สอน

3. ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือ ควรมีการจัดอบรมหรือสัมมนาเพื่อเพิ่มเติมความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น เทคนิคและวิธีสอน ตลอดจนกิจกรรมเสริมหลักสูตรแก่ครูผู้สอน

4. ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาด้านสื่อการสอนคือ ควรจัดอบรมหรือสัมมนาครูผู้สอนให้สามารถผลิตสื่อการสอนได้ตรงกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชา เศรษฐศาสตร์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรช่วยเหลือ เช่น การจัดทำคู่มือครู ตลอดจนช่วยผลิตสื่อการสอนบางอย่าง เช่น เทปบันทึกภาพ

5. ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลคือ ควรจัดอบรมหรือสัมมนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับ เทคนิคและวิธีการวัดและประเมินผล การเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับปัญหาด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชา เศรษฐศาสตร์

จากผลการวิจัยปรากฏว่า ครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหามากได้แก่เรื่อง การตั้งวัตถุประสงค์ของบทเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แต่ละบทเรียนทำได้น้อย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เขียนไว้กว้างเกินไปไม่เหมาะสมกับเวลาเรียน และนักเรียนไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ ทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในประเด็นนี้ แม้ในวิชาสังคัมศึกษาเองก็มีปัญหามากที่ว่าจุดมุ่งหมายของวิชาสังคัมศึกษามีได้ระบุให้ชัดเจนเท่าที่ควร ซึ่งยากแก่การที่ครูผู้สอนจะพิจารณาจัดการเรียนการสอนให้ครอบคลุมสอดคล้องและบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายได้ ดังกล่าวไว้ในงานวิจัยของ ปรากฏ์สุวรรณ อติโต (2529: 113) และกาญจนา เวชยนต์ (2526: 102)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนั้น เป็นสิ่งที่ เป็นปัญหามาก เพราะวิชา เศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาที่เปิดสอนแยกเป็น

รายวิชาในหลักสูตรใหม่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูผู้สอนได้รับการเตรียมตัวเพื่อสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ไม่เพียงพอ ประกอบกับเนื้อหาวิชาเศรษฐศาสตร์มีลักษณะค่อนข้างยากถ้าจุดประสงค์ของหลักสูตรไม่ชัดเจนแจ่มแจ้งพอที่ครูจะใช้เป็นแนวทางในการเตรียมบทเรียนได้ก็จะยิ่งก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติการสอนมากยิ่งขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอน

1 - 5 ปี กับครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ปรากฏว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์ 1 - 5 ปี มีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหามาก แต่ครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์ 6 ปีขึ้นไปมีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม เพื่อการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ กับครูสังคัมศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม เพื่อการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ ปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้เช่นเดียวกัน คือครูสังคัมศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมมีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหามาก แต่ครูสังคัมศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมมีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย ในเรื่องที่ครูมีประสบการณ์มากมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนน้อยกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อยนั้น เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่เสมอ ดังเช่น วิชัย จันทรเทพา (2524: 131) ได้ศึกษาพบว่า ครูที่มีประสบการณ์การสอนต่ำกว่า 5 ปี มีปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรมากกว่าครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอน 5 ปีขึ้นไป แสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ในการทำงานช่วยให้ครูเกิดทักษะในการเรียนการสอนสามารถแก้ปัญหา และประยุกต์หลักสูตรให้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้ดีขึ้น ครูที่มีประสบการณ์ทางการสอนมาก และครูที่ได้รับการอบรมเพิ่มเติมจึงมีปัญหาน้อยกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อย

2. ความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับปัญหาด้านเนื้อหาวิชาเศรษฐศาสตร์

จากผลการวิจัยปรากฏว่าครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหามากในเรื่อง เนื้อหาวิชามีรายละเอียดมากเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับเวลาและหน่วยการเรียน เนื้อหาวิชาเน้นทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติยากแก่การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต

ประจำวัน และเนื้อหาวิชาไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นและสังคมในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นพพร ทานิชสุข (2520: 1-12) ที่พบว่าปัญหาสำคัญที่ครู สังคมศึกษาประสบคือ เนื้อหาที่กำหนดให้ เรียนไม่สอดคล้องกับเวลาที่กำหนดให้ เรียน ครูส่วนใหญ่ จึงสอนไม่ทันหลักสูตร และงานวิจัยของ ปรางค์สุวรรณ อติศโต (2523: 114) ที่พบว่า เนื้อหาสาระของวิชาสังคมศึกษามีขอบเขตกว้าง เกินความสามารถที่ครูจะสอนให้ครอบคลุม ทั้งหมดได้ยิ่งกว่านั้นงานวิจัยของ ชูชาติ นพพลกรัง (2523: 93) และ วิชัย จันทร์เทพา (2524: 130) ยังพบว่า ครูสังคมศึกษามีความคิดเห็นว่า เนื้อหาวิชาที่หลักสูตรกำหนดให้มี รายละเอียดมากเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับเวลาและหน่วยกิต ขอบเขตของเนื้อหาวิชากว้างเกินไป และเนื้อหาวิชายากเกินไป จึงเป็นข้อสังเกตว่าการปรับปรุงหลักสูตรสังคมศึกษาควรนำ ผลการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรที่มีผู้ทำไว้เป็นอย่างดีเนื่องมาพิจารณาประกอบการ เลือกรสร เนื้อหา เพื่อให้มีสัดส่วนเหมาะสมกับ เวลาและหน่วยการ เรียนที่กำหนดในหลักสูตร เพราะปัญหาเรื่อง เนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดไว้มากเกินไปไม่สอดคล้องกับ เวลาและหน่วยการ เรียนนั้นมีผลกระทบต่อการ เรียนการสอนมาก แต่ครูอาจจะแก้ปัญหานี้ได้ด้วยการวางแผนการ เรียนการสอนให้รัดกุม และสรุปแนวคิดของ เนื้อหาให้เหมาะสม มุญรัตน์ อัครถาวร (2514: 15) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับ เรื่องการปรับใช้หลักสูตรของครูไว้ว่า หลักสูตร เป็นเพียงเครื่องมือยึดหรือหลักยึดในการปฏิบัติ การเรียนการสอนเท่านั้น จึง เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะใช้ความสามารถในการปรับปรุงหลักสูตร ให้มีความยืดหยุ่นจนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ส่วนประเด็นปัญหาที่พบว่า ส่วนวนภาษาที่ใช้ในหนังสือเรียนเข้าใจยาก ทำให้ นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย และหนังสืออ่านวิชา เศรษฐศาสตร์ขาดการยกตัวอย่างที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่อง เกี่ยวกับ เศรษฐกิจดีพอ หนังสือเรียนจึงไม่ได้เป็นคู่มือในด้านการศึกษา เนื้อหาวิชาสำหรับนักเรียนได้ดีเท่าที่ควร ผู้วิจัย เห็นด้วยกับ ถวิล นิลใบ (2525: 131) ที่ เสนอแนะเกี่ยวกับหนังสือเรียนวิชา เศรษฐศาสตร์ไว้ว่า ควรมีความสมบูรณ์ในตัวเองมากที่สุด คือประกอบด้วย เนื้อหาสาระทางทฤษฎี ตัวอย่างประกอบจากเหตุการณ์จริง ความชัดเจนของ ศัพท์ทาง เศรษฐศาสตร์ และแบบฝึกหัด ซึ่งถ้าหนังสือเรียนวิชา เศรษฐศาสตร์มีคุณภาพดังกล่าว ปัญหาการเรียนการสอนในโรงเรียนก็จะลดลงแน่นอน

นอกจากนั้นงานวิจัยนี้ยังพบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาในแต่ละ บทเรียนไม่เพียงพอ เช่น ครูสังคมศึกษาที่สอนวิชาสังคมศึกษา 504 ยังขาดความรู้ความ เข้าใจ

ในเรื่อง การเงิน การธนาคาร และการคลัง เบื้องต้น เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศและ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ครูสังคัมศึกษาที่สอนวิชา ส 061 (รายได้ประชาชาติ) ยังขาด ความรู้ความเข้าใจในทุกเรื่อง ส่วนครูสังคัมศึกษาที่สอนวิชา ส 062 (การเงิน การคลัง และการธนาคาร) ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประสานงานด้านการเงินและ การคลังของประเทศไทย ปัญหาสำคัญทางด้านการเงินและการคลังของไทยในปัจจุบัน ซึ่ง ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาที่ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านเนื้อหาวิชา เศรษฐศาสตร์นั้นอาจ เนื่องมาจากโปรแกรมการ เตรียมครูสังคัมศึกษาของสถาบันการผลิตครูสังคัมศึกษาในระดับมัธยม ศึกษาที่ใช้กันอยู่ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรสังคัมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งได้รับการปรับปรุงใหม่ ในปี พ.ศ.2521 และ พ.ศ.2524 ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ ภนิกา อุตกุล (2517: 129-131) ที่พบว่าโปรแกรมการเตรียมครูสังคัมศึกษาของสถาบันการศึกษา 3 แห่ง คือ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ให้ความสำคัญแก่วิชาประวัติศาสตร์มากที่สุด และ ถือเอาวิชาประวัติศาสตร์เป็นแกนและให้ความสำคัญแก่วิชา เศรษฐศาสตร์น้อยมาก ปัญหาใน ต่างประเทศก็มีคล้ายคลึงกัน ดังที่งานวิจัยของ ฟิลิป จอห์น บีโซเนน (Philip John Besonen 1972: 2297-A) พบว่าโปรแกรมการเตรียมครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่จัดโดยยึด วิชาประวัติศาสตร์เป็นแกน ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่ครูสังคัมศึกษามีความรู้ความ เข้าใจในเนื้อหา วิชา เศรษฐศาสตร์น้อยกว่าวิชาประวัติศาสตร์ ดังนั้น เมื่อมีการ เปลี่ยนแปลงหลักสูตรสังคัมศึกษา ใหม่ในปี พ.ศ.2521 และปี พ.ศ.2524 ให้มีลักษณะบูรณาการโดยรวมเอาเนื้อหาของแขนง วิชาต่าง ๆ ทางสังคัมศาสตร์มาบรรจุไว้ในรายวิชาเดียวกัน และได้ให้ความสำคัญแก่วิชา เศรษฐศาสตร์เพิ่มขึ้น ครูที่ได้รับการศึกษาโดยเน้นวิชาประวัติศาสตร์เป็นหลักจึงเกิดปัญหาใน การสอนวิชาอื่น ๆ ที่ได้รับการเตรียมมาน้อยรวมทั้งวิชา เศรษฐศาสตร์ด้วย ดังนั้นในการจัด ครูเข้าสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ ผู้เกี่ยวข้องจึงควรคำนึงถึงพื้นฐานทางการศึกษาด้านวิชา เศรษฐศาสตร์ของครูผู้สอน ความรู้ความสามารถ ความสนใจ ตลอดจนการเพิ่มพูน ประสิทธิภาพเช่น การ เข้ารับการอบรมเพิ่มเติม เพราะสิ่งเหล่านี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลให้การ เรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอน 1 - 5 ปี กับครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป เกี่ยวกับปัญหาด้านเนื้อหาวิชา เศรษฐศาสตร์ปรากฏว่าครูทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทาง

สถิติ 0.01 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้คือ ครูสังคัมศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นปัญหามาก และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์กับครูสังคัมศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ปรากฏว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือ ครูสังคัมศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมมีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหามาก แต่ครูสังคัมศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย ผู้วิจัยเห็นว่าการที่ครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ด้านเนื้อหาไม่แตกต่างกันนั้น อาจสืบเนื่องจากการ เตรียมครูสังคัมศึกษาของสถาบันผลิตครูที่ยึดวิชาประวัติศาสตร์ เป็นแกนและให้ความสำคัญแก่วิชา เศรษฐศาสตร์น้อย ดังนั้นครูสังคัมศึกษาจึงมีความรู้เกี่ยวกับ เนื้อหาวิชา เศรษฐศาสตร์น้อย เมื่อสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ จึงมีปัญหาในด้านเนื้อหาเหมือนกัน และการที่ครูสังคัมศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมมีปัญหา มาก ในขณะที่ครูที่ได้รับการฝึกอบรมมีปัญหาน้อยในเรื่อง เนื้อหาวิชานั้นอาจ เป็น เพราะสถาบันอุดมศึกษาไม่ได้ให้บริการทางด้าน การให้ความรู้ใน เนื้อหาวิชา เศรษฐศาสตร์ เพิ่มขึ้นในระยะ เวลา 4 - 5 ปี มาแล้ว แสดงให้เห็นว่า การอบรมด้าน เนื้อหาวิชาให้แก่ครูผู้สอนนั้นมีประโยชน์อย่างมาก สมควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดอบรมครูผู้สอนต่อไป เพื่อที่จะให้ปัญหาการเรียน การสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ เนื้อหาวิชาจะได้ลดน้อยลง และการ เรียนการสอนมี ประสิทธิภาพสูงขึ้น

3. ความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับปัญหาด้าน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์

จากผลการวิจัยปรากฏว่า ครูสังคัมศึกษามีความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาการเรียน การสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายว่า เป็นปัญหามากในเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของวิชา เศรษฐศาสตร์ และครูไม่สามารถเลือกกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจต่อบทเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธงชัย รักชอน (2523: 91) ที่พบว่า ครูสังคัมศึกษาเห็นว่าเป็นปัญหาปานกลางในเรื่องการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนได้คิดวิพากษ์วิจารณ์ และแสดงความคิดเห็น กิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนได้เห็น ความสำคัญของวิชา เรียนและกิจกรรมที่เร้าความสนใจของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียน ส่วนประ เด็น

ปัญหาที่พบว่า การสอนโดยวิธีการแบบสืบสอบ (Inquiry) การสร้างสถานการณ์จำลองและบทบาทสมมติ ทำได้ยากเพราะครูและนักเรียน เคยชินกับการสอนแบบบรรยายนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียานุช ลากเจริญ (2518: 55) ทศนีย์ เรื่องธรรม (2518: 71) ฉวีวรรณ จันทรัตน์ (2522: 156) และ ปรากฏ์สุวรรณ อติคโค (2523: 113) ที่พบว่า ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายมากกว่าวิธีอื่น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิชัย จันทรเทพา (2524: 130) ที่พบว่า ครูสังคัมศึกษาขาดความรู้และเทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ เช่น สถานการณ์จำลอง การสอนแบบสืบสอบ การสอนแบบแก้ปัญหา ฯลฯ ผู้วิจัยเห็นว่าการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์นั้นไม่ควรใช้วิธีการสอนอย่างหนึ่งอย่างใดเพียงอย่างเดียว ครูผู้สอนควรใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและความพร้อมของผู้เรียน เช่น การอภิปราย การใช้สถานการณ์จำลอง การสอนแบบแก้ปัญหา การเชิญวิทยากร การสอนแบบสืบสอบ และการสอนแบบบรรยาย แต่จากการที่งานวิจัยนี้พบว่า เนื้อหาวิชา เศรษฐศาสตร์ มีรายละเอียดมากเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับ เวลาที่หลักสูตรกำหนดให้ ครูผู้สอนอาจคิดว่า ถ้าใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธีจะทำให้สอนไม่ทันหลักสูตรทั้งที่ผู้สอนเห็นว่าวิธีสอนดังกล่าว เป็นวิธีที่มีคุณค่า และจากการที่งานวิจัยนี้พบว่าครูเห็นว่าเป็นปัญหามากเรื่องการสอน เศรษฐศาสตร์ ให้ นักเรียนเกิดมโนทัศน์ (Concept) ผู้วิจัยเห็นว่า ครูสังคัมศึกษาควรได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำหรับประเด็นที่ครูสังคัมศึกษา เห็นว่าการใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน การจัดกิจกรรมโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้และการใช้ความรู้จากแหล่งชุมชนมาประกอบการเรียน เป็นปัญหามาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จารี จิตนุสนธ์ (2515: 68) คำริ เกิดเกตุ (2515: 63) ทศนีย์ เรื่องธรรม (2519: 66) ธงชัย รักซ้อน (2523: 96) ปรากฏ์ นิลเหม (2525: 106) ที่พบว่าวิธีสอนที่ครูสังคัมศึกษาใช้น้อยคือ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย ผู้วิจัยเห็นว่าการที่ครูผู้สอนไม่มีเวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบทเรียนนั้นเป็น เพราะหลักสูตรกำหนด เนื้อหาวิชา เศรษฐศาสตร์ไว้กว้างมาก ขณะเดียวกันกำหนด เวลาเรียนน้อยจึงทำให้ครูผู้สอนไม่มีเวลาจัดกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากจะสอนให้ครบเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนด เป็นที่น่าสังเกตุว่าปัญหาในเรื่องนี้ยังไม่ได้รับการแก้ไข นับตั้งแต่งานวิจัยของ จารี จิตนุสนธ์ ใน พ.ศ.2515 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน และจากการที่งานวิจัยนี้พบว่า การจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรวิชา เศรษฐศาสตร์ ประสบปัญหา เกี่ยวกับการขาดความร่วมมือจากฝ่ายบริหาร คณะครู-อาจารย์ นักเรียนและ

ผู้ปกครอง ทำให้การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการเรียนการสอนไม่ได้ผล น่าจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความอ่อนสมรรถภาพในด้านการบริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งควรจะเน้นที่การสร้างมนุษยสัมพันธ์ และความร่วมมือของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอันเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนโดยตรง เพราะกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มีคุณค่านั้นต้องมีขอบ เขตกว้างขวางและสอดคล้องกับสภาพของหลักสูตร และสังคมส่วนรวมจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย

จากการที่ครูสังคัมศึกษาประสบปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ครูสังคัมศึกษาต้องการความช่วยเหลือในการ เสริมสมรรถภาพทางการสอนอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ ฤดี ภูมิถาวร (2527: 86-90) ที่พบว่า ครูสังคัมศึกษาต้องการเสริมสมรรถภาพการสอนในระดับมากทางด้าน การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดอบรมเกี่ยวกับวิธีสอนสังคัมศึกษาแนวใหม่ การสาธิตการสอน และการอบรมครูประจำการทางด้าน เนื้อหา

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอน 1 - 5 ปี กับครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปรากฏว่าครูทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยนี้ คือครูทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นปัญหามาก ผู้วิจัยเห็นว่าอาจเป็นเพราะว่าครูสังคัมศึกษาส่วนมากใช้วิธีสอนที่คล้ายคลึงกันคือวิธีบรรยาย และมีปัญหาอื่น ๆ ที่คล้ายกัน เช่น สื่อการสอนมีไม่เพียงพอและระยะเวลาการสอนมีจำกัด แต่เนื้อหาวิชามีมาก จึงทำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ซึ่ง จันทิมา ประเสริฐสม (2527: 93) ได้พบว่า ปัญหาการสอนทักษะแผนที่ ด้านการอ่านทักษะแผนที่ การเขียนแผนที่ และการใช้แผนที่ ไม่สัมพันธ์กับภูมิหลังของครูสังคัมศึกษาด้านประสบการณ์การสอนแผนที่ แสดงว่าครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน มีปัญหาการสอนทักษะแผนที่ด้านการอ่าน การเขียน และการใช้แผนที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชัย จันทรเทพา (2524: 131) ที่พบว่าครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก (อายุราชการ 5 ปี ขึ้นไป) และครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานน้อย (อายุราชการต่ำกว่า 5 ปี) ส่วนมากมีปัญหาการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ สุธรรม ประทานทรัพย์

(2520: 70) ที่พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกันประสบปัญหาด้านสภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมกับครูสังคัมศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม เพื่อการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ ปรากฏว่า ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยนี้ ดังนั้นการจัดอบรมความรู้เพิ่มเติมให้แก่ครูสังคัมศึกษา เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าที่โรงเรียนมัธยมศึกษาควรสนับสนุนให้ครูได้เข้ารับการอบรมอย่างทั่วถึง

4. ความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับปัญหาด้านการใช้สื่อการสอนและแหล่งวิชาการวิชา เศรษฐศาสตร์

ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูสังคัมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็น ว่าสิ่งที่เป็นปัญหามากได้แก่ โรงเรียนไม่มีอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ อย่างเพียงพอ ครูขาดคู่มือและเอกสารประกอบการสอน โรงเรียนขาดแคลนสื่อการสอนด้าน โสตทัศนศึกษา เช่น สไลด์ เทป ภาพยนต์ ฯลฯ สภาพห้องเรียนไม่อำนวยความสะดวกการใช้สื่อบางชนิด เช่น ประเภทเครื่องสายและเครื่องเสียง ครูมีความรู้และทักษะไม่เพียงพอในการสร้างสื่อ การสอน การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการสอนทำได้ยากเพราะมีเวลา จำกัด ห้องสมุดมีเอกสารประกอบการค้นคว้าไม่เพียงพอ แหล่งวิชาการ เพื่อประกอบการเรียน การสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ในชุมชนมีไม่เพียงพอ มีเวลาจำกัดในการออกไปใช้แหล่งวิชาการ ของชุมชน ไม่ได้รับความร่วมมือจากแหล่งวิชาการ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอนประกอบการเรียน การสอน โรงเรียนขาดครูที่ได้รับการเตรียมตัวให้สามารถสอนวิชา เศรษฐศาสตร์โดยตรง และขาดวิทยากรที่มีความสามารถให้ความรู้ทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เยาวภา สิงห์พันธ์ (2513: 86) สมประสงค์ น่วมบุญลือ (2516: 288) ทศนีย์ เรืองธรรม (2519: 71) นพพร พานิชสุข (2520: 1-12) ประค์สุวรรณ อติตโต (2523: 114) และวิชัย จันทรเทพา (2524: 138) ที่พบว่า โรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์ เพื่อประกอบการเรียนการสอน และขาดแหล่งวิชาการ ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาด้านสื่อการเรียน และแหล่งวิชาการ เป็นปัญหาสำหรับครูสังคัมศึกษามาตลอด สาเหตุสำคัญที่พบคือ เนื่องมาจากงบประมาณในการจัดซื้อไม่เพียงพอ ดังนั้นในการพิจารณางบประมาณเพื่อการจัดซื้ออุปกรณ์ ประกอบการเรียนการสอนผู้บริหารควรพิจารณาช่วยเหลือ สำหรับครูสังคัมศึกษานั้นควรคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การทำอุปกรณ์การสอนอย่างง่าย ๆ จากวัสดุเหลือใช้

ต่าง ๆ ที่สามารถหาได้ โดยเสียค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อยแค่ให้ เหมาะสมกับบทเรียน เพราะ อุปกรณ์ที่จะช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพไม่จำเป็นต้อง เป็นอุปกรณ์ที่มีราคาแพงหรือหรูหรา สำหรับส่วนที่เกี่ยวข้องกับเอกสาร คำรา และหนังสือเรียน ที่ผู้วิจัยพบว่าเป็นปัญหามาก เนื่องจากหนังสือ วารสาร และเอกสารที่เกี่ยวข้องทางด้าน เศรษฐศาสตร์ในห้องสมุดโรงเรียน ส่วนใหญ่ เป็นวิชาการระดับสูงยากเกินวัยและสติปัญญาของผู้เรียนจะ เข้าใจ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควร เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนวิชา เศรษฐศาสตร์ร่วมมือกับบรรณารักษ์ห้องสมุด ในการพิจารณาจัดหา หนังสือวารสารและ เอกสารที่เกี่ยวข้องที่เหมาะสมกับวัยและสติปัญญาของผู้เรียน และในส่วน ของหนังสือเรียนที่งานวิจัยพบว่าหนังสือเรียนอ่านแล้ว เข้าใจยากเพราะผู้แต่ง เป็นนัก เศรษฐศาสตร์ ระดับสูง ภาษาที่ใช้ก็ยากเกินวัยและสติปัญญาของผู้เรียน ผู้แต่งอธิบายคำนิยามศัพท์ คำอธิบาย ศัพท์ในหนังสือเรียนไว้อย่างยากแก่การ เข้าใจของนักเรียน ผู้วิจัยเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือเรียนควรมีการนำไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคมนศึกษาที่มีประสบการณ์การสอน 1 - 5 ปี กับครูสังคมนศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป เกี่ยวกับปัญหาด้านการใช้สื่อ การสอนและแหล่งวิชาการปรากฏว่า ครูทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับความ มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือครูสังคมนศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นปัญหามาก และเมื่อ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคมนศึกษา ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมกับครูสังคมนศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม เพื่อการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ ปรากฏว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานของการ วิจัยนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาที่ครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหา ด้าน การใช้สื่อการสอนและแหล่งวิชาการไม่แตกต่างกันนั้น อาจ เนื่องจากสาเหตุที่โรงเรียนโดย ทั่วไปในปัจจุบันยังมีปัญหา เรื่องการขาดแคลนอุปกรณ์ประกอบการ เรียนการสอน และแหล่งวิชา การจึงทำให้ครูสังคมนศึกษาทั้ง 2 กลุ่มมีปัญหาเกี่ยวกับ เรื่องการใช้อุปกรณ์ประกอบการ เรียนการสอน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการที่ครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม มีความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหา เรื่องการใช้อุปกรณ์ประกอบการ เรียนการสอนแตกต่างกับครูที่ได้รับการ ฝึกอบรมเพิ่มเติม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิตินั้น แสดงให้เห็นว่า การฝึกอบรมเพิ่มเติมให้ ความรู้แก่ครูด้านการใช้อุปกรณ์ซึ่งส่วนมากมักจะจัดในรูปแบบของการฝึกปฏิบัติ เป็นสิ่งที่มีคุณค่า ครูสามารถที่จะนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมเพิ่มเติมไปประยุกต์ใช้ได้ จึงเป็นข้อสังเกตว่า การจัดการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ครูประจำการน่าจะเป็นการฝึกปฏิบัติให้มากกว่า การให้ความรู้ทางทฤษฎี

5. ความคิด เห็นของครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับปัญหาด้ว
การวัดและประเมินผลวิชา เศรษฐศาสตร์

ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูสังคัมศึกษามีปัญหามากในเรื่องการวัดและประเมินผล การเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละบทเรียน และให้ได้ครบถ้วนตาม วัตถุประสงค์ของหลักสูตร การวัดและประเมินผลเน้นความรู้ความจำของนักเรียนมากกว่า การปฏิบัติทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนการสอนครบทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการ วิจัยของ ชูชาติ นพพลกรัง (2523: 88-89) ที่พบว่า การวัดผลการเรียนการสอนมุ่ง เน้น ด้านความรู้ความจำมากกว่าการนำไปปฏิบัติจึงเป็นสาเหตุทำให้ไม่เกิดความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธงชัย รักซ้อน (2523: 92) ที่พบว่า การวัดผลที่เป็นปัญหามากคือ การวัดผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของการเรียนการสอน

นอกจากนั้นผลการวิจัยนี้ยังปรากฏว่า ครูสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ประสบปัญหา มากในเรื่องการวัดพัฒนาการด้านพฤติกรรม และเจตคติของนักเรียน การแบ่งสัดส่วนของคะแนน ในการวัดและประเมินผลจากความรู้และการปฏิบัติให้เหมาะสม และการสร้างแบบทดสอบที่ เหมาะสมเพื่อวัดพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทำได้ยาก การวัดและประเมินผลโดยการสังเกตจาก พฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรมในห้องเรียนทำได้ยากเพราะมีเวลาจำกัด การวัดผลจาก การสอนซ่อม เสริมนักเรียนที่สอบไม่ผ่านจุดประสงค์ของหลักสูตรทำได้ยากเพราะมี เวลาไม่ เพียงพอ การวัดและประเมินผลโดยการสังเกตนักเรียนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการประเมินผลการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนทำได้ยาก ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรเทพ เพ็ญ ทนกล้า (2523: 78) ที่พบว่าครูสังคัมศึกษาประสบ ปัญหาการวัดผลในเรื่อง การสร้างข้อสอบที่วัดพฤติกรรมขั้นสูงกว่าความรู้ความจำสร้างยาก ชาติคู่มือครูและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการการสร้างข้อสอบการใช้ชนิดของข้อสอบให้ เหมาะสมกับ เนื้อเรื่องและพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด และการสร้างข้อสอบให้คลุม เนื้อหาวิชา สอดคล้อง กับงานวิจัยของ เอี่ยมพร นิลอุทา (2523: 63) ที่พบว่าครูสังคัมศึกษามีปัญหาในเรื่อง การวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน และการวัดผลมุ่งวัด ความสามารถในการจำเนื้อหามากกว่าวัดพฤติกรรมของผู้เรียนและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรานค์ สุวรรณอดีตโต (2524: 115) ที่พบว่า การวัดผลวิชาสังคัมศึกษาส่วนใหญ่ไม่คลุม เนื้อหา ครูมุ่งวัดความรู้ความจำและความแม่นยำมากกว่าจะวัดสัมฤทธิ์ผลด้านอื่น ในเรื่อง เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลนั้น (ชุมพร ยงกิติกุล และ ประคอง กรรณสูตร 2518: 32)

ได้ให้แนวคิดในการวัดผลไว้ว่า วิธีการวัดและประเมินผลที่คตินั้น อาจารย์ผู้สอนต้องใช้เทคนิค การวัดและประเมินผลหลาย ๆ อย่าง เพื่อให้ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทุกด้าน ตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน เพราะว่าไม่มีเทคนิคการวัดผลใดที่สามารถวัด ความเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าของผู้เรียนได้ครบทุกด้าน เทคนิคแต่ละอย่างต่างมีข้อจำกัด

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอน 1 - 5 ปี กับครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป เกี่ยวกับปัญหาการวัด และการประเมินผลการเรียนวิชา เศรษฐศาสตร์ ปรากฏว่า ครูทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้คือ ครูสังคัมศึกษาทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นปัญหามาก และเมื่อเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมกับครูสังคัมศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรม เพิ่มเติมเพื่อการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ ปรากฏว่าครูทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้เช่นเดียวกันคือ ครูสังคัมศึกษาทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นปัญหามาก ซึ่งวิชัย จันทร เทพา (2523: 117) ได้พบเช่น เดียวกันว่า ครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนมาก (อายุราชการ 5 ปีขึ้นไป) กับครูที่มีประสบการณ์น้อย (อายุราชการต่ำกว่า 5 ปี) มีปัญหาไม่แตกต่างกัน เรื่อง ครูสังคัมศึกษามีความรู้ไม่เพียงพอในเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียน

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับกระทรวงศึกษาธิการ

1. กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหลักสูตรด้าน เนื้อหาวิชาให้ครอบคลุม เรื่อง เศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เพื่อนักเรียนจะได้เห็นคุณค่าและนำไปใช้ประโยชน์ ในชีวิตประจำวันได้

2. กระทรวงศึกษาธิการควรจัดทำคู่มือ เอกสารประกอบหลักสูตร เอกสารเกี่ยวกับ เทคนิควิธีสอน การใช้อุปกรณ์การสอน การจัดกิจกรรม และแนวทางการวัดผลวิชา เศรษฐศาสตร์ แจกจ่ายให้แก่ครูผู้สอนอย่างทั่วถึงในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

3. กระทรวงศึกษาธิการควรจัดโครงการอบรมครูผู้สอนวิชา เศรษฐศาสตร์ โดยวางโครงการให้มีการอบรมทุกปี ในตอนปิดภาคเรียน และอบรมเนื้อหาวิชาในหลักสูตรวิธีสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล และให้ผู้เข้ารับการอบรม สามารถเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการอบรมได้

4. กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหนังสือเรียนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยให้ผู้ที่มีความรู้ทาง เศรษฐศาสตร์ และวิชาครูร่วมกันเขียน ควรใช้ภาษาที่ง่ายและเหมาะสมกับวัยผู้เรียน ศัพท์ทาง เศรษฐศาสตร์ควรมีการนิยามและอธิบายให้ชัดเจนง่ายแก่การเข้าใจ ตลอดจนยกตัวอย่างให้เห็นโดยเด่นชัด และควรบรรจุประเด็นปัญหาทาง เศรษฐกิจที่ประสบในปัจจุบัณเข้าไว้ด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสนใจ และเห็นคุณค่าของการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ โดยการส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนได้ เข้ารับการอบรมสัมมนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์มากยิ่งขึ้น เพราะการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์จำเป็นจะต้องมีครูที่มีความสามารถทางด้าน เศรษฐศาสตร์อย่างแท้จริง

2. ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เอกสาร และตำราประกอบการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์อย่างเพียงพอ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ผู้บริหารควรสนับสนุน ส่งเสริม และให้ความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่าง เช่น การเชิญวิทยากร การศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ ตลอดจนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การทัศนศึกษานอกสถานที่

4. ในการจัดครูเข้าสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ ผู้บริหารควรคำนึงถึงด้านความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการสอน ตลอดจนความสมัครใจของครูผู้สอนอีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันผลิตครู

สถาบันผลิตครูควร เพิ่มวิชา เศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาบังคับในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอนวิชา เศรษฐศาสตร์

1. ครูผู้สอนควรเป็นผู้ที่มีความรู้จริง ทันสมัย และมีประสบการณ์เพียงพอ คือ ต้องเป็นผู้ติดตามความเคลื่อนไหวทางด้านเศรษฐกิจ และค้นคว้าหาความรู้ในวิชาที่สอนอยู่เสมอ

2. ครูผู้สอนควรมีโอกาสประชุมหรือสัมมนาระหว่างครูผู้สอนวิชาเดียวกันในโรงเรียนเดียวกัน หรือระหว่างกลุ่มโรงเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ขอบเขตเนื้อหาวิชา และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ

3. ครูผู้สอนควรใช้เทคนิควิธีสอนหลาย ๆ แบบ เช่น การอภิปราย การสอนแบบสืบสวน การสร้างสถานการณ์จำลอง บทบาทสมมุติ การใช้ชุดการสอน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนน่าสนใจ ฝึกให้นักเรียนได้คิดวิพากษ์วิจารณ์ให้เหตุผล

4. ครูผู้สอนควรสอดแทรกเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เข้ากับเนื้อหาที่สอน เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ พร้อมทั้งให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนการสอน

5. ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรหลาย ๆ แบบ เช่น การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ การเก็บข้อมูลจากชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง และทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

6. ครูผู้สอนควรร่วมมือกับบรรณารักษ์ และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ หนังสือ วารสาร และสิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับวิชา เศรษฐศาสตร์อย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลของการทดลองสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ด้วยวิธีการแบบต่าง ๆ

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ ในหมวดสังคมศึกษา

3. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กับโรงเรียนในสังกัดกรมอาชีวศึกษา

4. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษามโนทัศน์ทาง เศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนมัธยมศึกษา ที่ผ่านการ เรียนวิชา เศรษฐศาสตร์แล้ว

5. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษามโนทัศน์ทาง เศรษฐศาสตร์ของครูผู้สอนในระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา